

No 27. aprīļa lauksaimnieki var pieteikties platību maksājumiem Lauku atbalsta dienesta (LAD) Elektroniskajā pieteikšanās sistēmā, aizpildot

Ģeotelpisko iesniegumu. Pēdējais datums, kad var pieteikties platību maksājumiem bez atbalsta apjoma samazinājuma, ir 15. jūnijs. Ar atbalsta apjoma samazinājumu - līdz 26. jūnijam. Ja Ģeotelpiskais

iesniegums tiks iesniegts periodā no 16. jūnija līdz 26. jūnijam, atbalsta apjomam tiks piemērots 1% samazinājums par katru nokavēto darbdienā, samazinājumu sāks piemērot jau no 16. jūnija.

Lauksaimniekiem jauni maksājumi un jauni izaicinājumi

Šogad sācies Eiropas Savienības (ES) Kopējās lauksaimniecības politikas (KLP) jaunais posms. Tiks īstenoti atbalsta pasākumi saskaņā ar Latvijas KLP stratēģiskā plāna nosacījumiem.

Ilgtspēju sekmējošs ienākumu pamatatbalsts aizstās vienoto platību maksājumu, kā arī būs daudzi citi atbalsta veidi.

Saimniekošana jādokumentē

Salīdzinot ar iepriekšējo plānošanas periodu, tiem, kuri var saņemt atbalsta maksājumus, ir jauni nosacījumi. Katram pašam jāizdomā, kā saimniekos, un jāreķina, kas der, ko nav vērts darīt, kas izdevīgāks ilgtermiņā. Tāpat jāizprot jauni termiņi, kā ekoshēmas "Saudzējošā lauksaimniecības prakse", ģeotelpiskais iesniegums, Ilgtspēju sekmējošais ienākumu pamatatbalsts un citi.

Tehnoloģijas attīstās, un arī lauksaimnieki tās izmanto ikdienā, saziņā ar dienestiem, un saprotams, ka iesniegumus var iesniegt tikai Lauku atbalsta dienesta (LAD) Elektroniskajā pieteikšanās sistēmā. Tā, piemēram, lai lauksaimnieki varētu saņemt atbalstu vairākās ekoshēmās, ir jā sagatavo fotoattēli, kuros skaidri redzams konkrēts saimniekošanas veids. To var izdarīt, neizmantojot LAD mobilās lietotnes neautorizēto izvēlni. Fotoattēliem jābūt ar vietas un laika atzīmi, kas parāda laukus, kuros izmantota tiešā sēja, minimālā augsnes apstrāde vai augsnes joslu apstrāde, veikta kaļķošana, izmantotas precīzas tehnoloģijas. Tāpat jākārtos katru lauka vēsture, jādama, kas izdevīgi dabai un pašam saimniekam. Ja abi sakrīt, var saņemt atbalsta maksājumus.

Par jauno kārtību daudz runāts, stāstīts, notikušas skaidrojošas sanāksmes, kurās Zemkopības ministrijas, LAD, Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra (LLKS) speciālisti informēja par izmaiņām, atbildēja uz konkrētiem jautājumiem.

Arī LLKS Cēsu biroja speciālisti zemniekiem rīkoja tikšanās Jaunpiebalgā, Vecpiebalgā, Drabešos, skaidroja nianšes noteikumos, palīdzot gan ar padomu, gan sagatavot pieteikumus platībmaksājumiem. Taču pēc šiem semināriem noteikumos vēl sekoja izmaiņas. "Vienmēr kāds dzirdēs pirmoreiz. Lai arī par jauno plānošanas periodu, šķiet, nevar nezināt, aizvien kāds, vērsoties biro-

jā, ir izbrīnīts, ka, lai saņemtu maksājumus, kaut kas mainījies," stāsta LLKS Cēsu biroja vadītāja Dace Kalniņa un piebilst, ka nelielu saimniecību īpašnieki atzinuši - vajag pārāk daudz laika, lai iedziļinātos, un pieteikšanās atbalsta maksājumiem ir sarežģīta.

Var vien piebilst, ka gan ministrijas, gan LAD, gan LLKS mājaslapās ir padomi, kā aizpildīt pieteikumus, atbildes un daudziem jo daudziem jautājumiem, arī video pamācības, tāpat savai zināšanai var aizpildīt maksājumu kalkulatoru, kur, atbildot uz virkni jautājumu par saimniekošanu, var uzzināt, uz kādiem atbalstiem varētu pretendēt un kāda varētu būt provizoriskā atbalsta summa.

Viss jaunais ir jāapgūst

LLKS Cēsu biroja speciālisti ik dienu gan telefoniski, gan tikšanās reizēs dod padomus par pieteikumu dokumentu sagatavošanu, kā arī sniedz praktiskus pakalpojumus. Augkopības konsultants Valters Dambe atzīst: "Viss, ko darām pirmoreiz, šķiet sarežģīti. Nākamavasara šodienas problēmas būs pazudušas."

Viņš atgādina, ka Ministru kabineta noteikumi tika pieņemti 18. aprīlī, jau pēc tam, kad semināri, kuros tika skaidrota jaunā kārtība, bija notikuši. Niansēs izmaiņas rada nesaprašanu – teica tā, bet ir citādi. Jaunais periods sākas ar jauniem noteikumiem. Lai saņemtu tiešos maksājumus, no 2023. gada atbalsta pretendentiem jāatbilst aktīva lauksaimnieka nosacījumiem. Izņēmums ir tie zemnieki, kuriem 2022. gadā tiešo maksājumu kopsomma (pirms samazinājuma piemērošanas) nepārsniedza 500 eiro, tad aktīva lauksaimnieka statuss nav jāpierāda un var pretendēt uz tiešajiem maksājumiem.

Aktīvā zemnieka noteikums vairs izpildīt nevar, startēt zālāju atsevišķās ekoshēmās arī ne, jo lopiem uz 1. martu bija jābūt reģistrētiem. "Nebūsi aktīvais lauksaimnieks, ja nav ieņēmumu no lauksaimniecības darbības. Nākamgad, iesniedzot pieteikumu, būs jāpierāda, ka saimniekošana notikusi, ka bijuši izdevumi," bilst D. Kalniņa.

Kas tad rada vislielāko neizpratni? V. Dambe atzīst, ka pieteikuma anketa izstrādāta labi, visi soļi jāizdara pēc kārtas, citādi uz priekšu netiec. "Lielākā daļa zemju īpašnieku pieteikumu aizpilda paši, kad rodas jautājumi, zvana, jautā, bet pa telefonu visu nevar izskaidrot, jāredz lauks, lai saprastu, kā ekoshēmu izmantot. Arī paši sazināties ar LAD, ja kur rodas šaubas, dalāmiess pieredzē," stāsta V. Dambe un atzīst, ka tiem, kuri nestrādā ar datoru, bez palīdzības neiztik. Protams, palīdz arī LAD darbinieki.

Konsultanti pārliecinājušies, ka

ne viens vien bioloģiskais zemnieks dalījies pārdomās, vai vērts turpināt tā saimniekot, jo maksājums nebūs cerētais, kaut gan Latvija virzās uz zaļo kursu. "Uzsvars likts uz "Saudzējošās lauksaimniecības praksi" - bioloģiski vērtīgo zālāju saglabāšanu un atjaunošanu, videi draudzīgu saimniekošanu. Par zālāju apsaimniekošanu ir daudz jautājumu. Graudaudzētāji jautā, vai tiešām tīrumos, kur audzē labību, būs jāatjauno pļavas. Arī nelielo zālāju platību kopēju devums ir ļoti būtisks, lai valstī varētu izpildīt bioloģiskās daudzveidības prasības. Aizpildot pieteikumu maksājumiem, rodas aizvien jauni jautājumi un pārdomas par to, kā saimniekot," stāsta D. Kalniņa.

Zaļais kurss uz videi saudzīgāku saimniekošanu liek lauksaimniekiem pārskatīt saimniekošanas metodes, līdz šim izmantoto agrotehniku, augu aizsardzības līdzekļu un paņēmieni izmantošanu. Saimniekojot ar tradicionālo augsnes apstrādi, vairāk tiek patērēti resursi. Jau agrāk daudz diskutēts par to, kā ir pareizāk art, kopt tīrumus, kā arī par aramzemes lauka segumu ziemā. Lai samazinātu emisijas, noteikts, ka Vidzemē vairāk nekā pusei no saimniecības lauksaimniecībā izmantotās zemes aramzemei no 15. novembra līdz 15. februārim jāpaliek rugainei vai apsētai ar ziemajiem. Stingrāk un precīzāk saimniekiem jāveic lauku aizsardzības līdzekļu uzskaitē. Kam mūsdienīgākas tehnoloģijas, to izdarīt nav problēmu.

"Katras prasības, kad tās tiek pieņemtas, rada neizpratni, jo pierasts pie iepriekšējās kārtības. Jaunās maksājumu kārtības rezultāti būs redzami, kad zemnieki sāks saņemt maksājumus. Saprotams, ka katrs vēlas saņemt vairāk. Redzēsim, ko rādīs statistika. Latvijā patlaban bioloģiski tiek apsaimniekoti 16% no kopējās lauksaimniecībā izmantojamās zemes. ES izvirzītie mērķi paredz, ka pēc septiņiem gadiem šim platībām jābūt jau 25% apmērā," atgādina V. Dambe un piebilst, ka diemžēl atbalsta maksājumi neveicinās pāreju uz bioloģisko saimniekošanu, bet ar ideju un pieredzi par zaļo kursu ir par maz, lai spētu saimniekošanu nodrošināt.

D. Kalniņa uzsver, ka katrā saimniecībā, katrā laukā ir cita situācija un saimniekiem pašiem jāvērtē, kādas saistības var uzņemties, lai saņemtu lielāku atbalsta maksājumu.

Cerības ir, bet kā būs

Drabešu pagasta ZS "Kalna Smīdes 1" darbojas ar bioloģiskajām metodēm un ir specializējusies graudu sēklkopībā un biškopībā. Saimnieks Jānis Sietiņsons

savulaik Latvijā bija viens no pirmajiem bioloģiskās lauksaimniecības idejas pautējiem un īstenotājiem.

"Trīs gadu garumā lauksaimnieki līdzdarbojās Latvijas KLP stratēģiskā plāna izstrādē. Kad gala variants bija iesniegts Eiropas Komisijā, dokumentu vairs nevarēja pazīt, tas bija krasi mainījies. Arī tagad jūtam, ka ne bioloģiskie, ne konvencionālie lauksaimnieki nav apmierināti," saka J. Sietiņsons un vērtē: "Bioloģiskās produkcijas cenas izlīdzinās un tuvinās konvencionālajai produkcijai, to nosaka tirgus Latvijā. Graudaudzētājiem iegūt sešas līdz astoņas tonnas no hektāra jau ir norma, bioloģiskā saimniecībā iegūt divas līdz četras tonnas. Ja bioloģiskās un konvencionālās saimniecības saņem līdzīgus maksājumus un abu ražošanas veidu produktu cenas maz atšķiras, saprotams ir jautājums - kāds pamatojums saimniekot bioloģiski. Igaunijai un lietuviešiem ir skaidri zināmi nosacījumi un atbalsta likmes bioloģiskai saimniekošanai ir motivējošākas. Tās būtiski atšķiras no latviešu bioloģiskajiem zemniekiem paredzētajiem maksājumiem. Tas norāda tikai to, ka neesam konkurētspējīgi arī Baltijā, ne tikai ES."

Arī biškopībai atbalsts būs mazāks, vērtē J. Sietiņsons. "Bioloģiski saimniekojošais biteņi tiek provocēti pamest drošās dravošanas vietas mežos, aizsargājamās dabas teritorijās, purvos. Viņam ir jānāk ārā un jāpriecejas pār lauksaimniecībā izmantojamām zemēm, kas atrodas trīs kilometrus no laukiem, kurus apsaimnieko ar konvencionālajām metodēm," pastāsta zemnieks un atzīst, ka zaļais kurss paliek lozungu līmenī. Stratēģiskā plāna virsrakstos videi draudzīgā, bioloģiskā saimniekošana ir, bet ne būtībā.

"Ir tāds pārdomu laiks. Lai pāiet pirmais gads, redzēsim, vai bioloģisko saimniecību skaits palielinās vai samazinās. Arī konvencionālais lauksaimnieks var pamēģināt saimniekot bioloģiski, bet indikācijas liecina, ka nav intereses par tādu programmu, kaut ir paredzēta nauda," teic J. Sietiņsons.

Viņš atzīst, ka pieteikuma sagatavošanā atbalsta maksājumiem nav nekā sarežģīta. "Maija pirmajās dienās iesniedzu pirmo pieteikumu, pēc dažām dienām jau bija nākamā versija, un vēl būs izmaiņas. Iedziļinoties sapratu, ka varu iesaistīties vēl kādā ekoshēmā, un arī laikapstākļi ieviesa korekcijas - ziemāju, vasarāju stāvoklis sausajā laikā jāatspoguļo ģeotelpiskajā iesniegumā. Iespēja labot, parādīt reālo situāciju katrā laukā ir apsveicama," vērtē zemnieks.

Zemnieks uzteic LAD elektroniskās pieteikšanās sistēmu, kas darbojas nevainojami atšķirībā no Lauksaimniecībā izmantojamās zemes elektroniskās pārvaldības sistēmas, ko izstrādājis Valsts augu aizsardzības dienests.

"Zemes pārvaldības sistēma ir datu ievades platforma vairāku ekoshēmu un agrovides nosacījumu izpildei, kurā jāreģistrē lauku vēsture. Abām sistēmām būtu jāsaprotas, jārunā vienā valodā. Bija domāts, ka pārvaldības sistēma, ja lauksaimnieks jau strādā saimniecības pārvaldības platformās "Manslauks.lv" vai "E-agronoms", datus no tām varēs pārņemt Lauksaimniecībā izmantojamās zemes elektroniskā pārvaldības sistēma. Zemniekam nevajadzēs tos ievadīt no jauna. Tā neattieks, tāpat arī nevaru ievadīt datus par augsnes agroķīmiskajām analizēm. Ar nekvalitatīvu instrumentu nevar iemācīties pareizi un labi strādāt," viedokli pauž lauksaimnieks. Viņš arī uzsver, ka digitalizācija neizbēgami ienāk visās jomās un bez prasmēm vairs neiztik, kā arī jāsaprot, ka visiem, arī konsultantiem, LAD darbiniekiem jaunie noteikumi ir pirmoreiz.

Stalbes pagasta zemnieku saimniecības "Zaķi" saimniece Vija Bērziņa pastāsta, ka piedalījusies četros semināros par atbalsta maksājumu kārtību un katreiz bijis kas jauns. "Īstas pārlicības, ka viss saprasts, nav. Mēģinu aizpildīt pieteikumu, ja rodas jautājumi, zvanu konsultantam," stāsta zemniece un atgādina, ka lauksaimnieki, saprotams, plāno darbus, bet laukos ne vienmēr var izdarīt, kā iecerēts. Vispirms jau ietekmē laikapstākļi. "Jādomā, ko apņemties, lai izpildītu. Kaut vai aramzemes lauka segums ziemā. Rudenī taču neapar vienu lauku, sagatavo sējai un iesēj ziemājus, tad ķeras klāt nākamajam. Vispirms visus uzar, tad sagatavo un sēj. Uznāk laikapstākļi, ka vairs nevar iesēt un nebūs izpildītas saistības, kuras apņemos. Lai nosusinātu lauku, izrakām mazus grāvīšus, ļoti ticams, ka tie būs jāaizar, jo tagad tiem jānodrošina aizsargjosla," pārdomās dalās lauksaimniece un uzsver, ka lauku darbus nevar salikt pa plauktiņiem, kaut vai šī pavasara sausums liek daudz mainīt, ziemājiem cerētās ražas nebūs.

"Kad līdz galam aizpildīšu pieteikumu, droši vien arī vairāk sapratīšu. Raža jeb maksājumi būs gada beigās, tad jau redzēs, vai jaunajā kārtībā esam ieguvēji vai zaudētāji," teic V. Bērziņa. □

Lappusi sagatavoja
SARMĪTE FELDMANE

Projektu finansē
Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts
budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds

Mediju atbalsta fonda ieguldījums no
Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.
Par saturu atbild projekta īstenotājs
izdevniecība SIA "Cēsu Druva".